

Карий Олег Ігорович,*д-р екон. наук, доцент,**завідувач кафедри менеджменту організацій,**Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна);***Панас Ярослав Володимирович,***ст. викладач кафедри менеджменту персоналу та адміністрування,**Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна)*

ПЕРЕДУМОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ВОЛОНТЕРІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

У статті досліджено волонтерський рух як складову підвищення ефективності функціонування місцевого самоврядування. Здійснено порівняльну оцінку рівня розвитку волонтерства в Україні та окремих країнах Європи й Північної Америки. Проаналізовано зміни в ставленні громадян України до волонтерської діяльності за останні роки. Визначено складові механізми залучення волонтерів для забезпечення соціально-економічного розвитку громади.

Ключові слова: волонтер, волонтерська діяльність, органи місцевого самоврядування, місцевий розвиток, волонтерський рух.

Постановка проблеми. Для покращання добробуту громади місцевої владі в багатьох випадках бракує не лише ресурсів, а й часу реалізувати всі задуми. З іншого боку, потреби громади є доволі різноманітними і немає змоги передбачити всі їх можливі варіанти. Така ситуація стає значною перепорою у підвищенні добробуту населення, його задоволення оточуючим середовищем. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є використання волонтерського руху для реалізації задумів місцевої влади та громадських ініціатив. Практика багатьох країн підтверджує, що діяльність волонтерів приносить користь суспільству та забезпечує внесок у ВВП від 4 до 8% [7]. Крім того, волонтерство сприяє утвердженню демократичних засад функціонування суспільства. З огляду на це актуальною потребою сьогодення є дослідження можливостей залучення волонтерів до вирішення проблем громади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Позитивний вплив волонтерської діяльності на місцевий соціально-економічний розвиток уже давно визнано в усьому світі. Зараз дискутуються шляхи поширення ідеї волонтерства серед молоді [15; 16; 18; 22; 24], оптимального застосування ресурсу волонтерів місцевими органами влади для вирішення специфічних завдань: прийняття рішень у скрутних ситуаціях [19; 20], організування роботи з волонтерами [14; 17; 21], розвитку малого і соціального підприємництва [23; 25] тощо.

В Україні волонтерство отримало правовий статус відносно недавно – у 2011 році, коли було прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність» [1]. Це, у свою чергу, сприяло значному зростанню суспільної зацікавленості цим явищем. Учені також не залишили поза своєю увагою цю проблематику. Зокрема, у 2015 році спеціалістами Національного інституту стратегічних досліджень О. Корнієвським і Д. Гореловим [2] було підготовлено аналітичну доповідь, в якій висвітлено зарубіжний досвід волонтерської діяльності та охарактеризовано сучасне становище українського волонтерства в умовах зовнішньої агресії. Як шлях до розвитку громадянського суспільства вивчала волонтерський рух І. Тохтарова [12]. Також дослідженню

особливостей здійснення волонтерства в Україні було присвячено праці О. Зимової і В. Підгайної [4]. Г. Крапівіна волонтерство розглядала крізь призму ринку праці, використання людських ресурсів [6; 7]. Аспект інституціоналізації волонтерського руху та його перспектив розвитку в Україні розкривається у праці М. Чухрай [13].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявний науковий доробок вітчизняних вчених проблематика волонтерства в Україні залишається не розкритою. Революція гідності та російська військова агресія на сході країни дають можливість по-новому оцінити потенціал волонтерського руху. Цей потенціал можна й потрібно активно використовувати і в інших сферах діяльності суспільства. Зокрема, у сучасних умовах проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні в напрямі децентралізації дослідження питання взаємодії волонтерства та місцевих органів влади набуває особливої вагомості. Адже волонтерський рух міг би стати одним із чинників ефективного розвитку територіальних громад і, як наслідок, країни загалом.

Метою статті є дослідження волонтерського руху як ресурсу підвищення ефективності функціонування місцевого самоврядування. Виходячи з поставленої мети, завданнями дослідження є: оцінити динаміку ставлення громадян до волонтерської діяльності за останні роки; порівняти рівень розвитку волонтерства в Україні та інших країнах Європи; визначити передумови для поліпшення співпраці волонтерів та органів місцевого самоврядування.

Викладення основного матеріалу дослідження. Згідно з вітчизняним законодавством, *волонтерська діяльність* – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. *Волонтер* – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. У свою чергу, *волонтерська допомога* – це роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами [1].

В умовах сьогодення волонтерський рух значно розширив горизонти свого функціонального призначення. Проте саме необхідність надання допомоги полоненим і пораненим військовим, біженцям, протестувальникам на майданах знову поновила в нашому суспільстві ідеї волонтерства.

Загалом кожного року волонтерською діяльністю займаються не менше ніж 100 млн осіб дорослого населення планети [8]. Україна до подій 2013-2014 років була майже «типовим» представником Східної і Центральної Європи щодо волонтерської діяльності. Дані цих країн у Світовому рейтингу благодійності відрізняються лише на кілька відсотків (рис. 1). Так, Україна у 2013 році посіла 103 місце в цьому рейтингу, Польща – 115 місце і Литва – 119. Слід зауважити, що ці дані зібрано до початку Революції Гідності в Україні та абсолютно не віддзеркалюють подій сьогодення. Отже, це дослідження характеризує ситуацію в Україні без впливу значних соціально-політичних подразників, так би мовити в стані спокою.

Проте вже у 2013 році рівень особистої участі громадян у волонтерських акціях в Україні удвічі перевищував показник Литви і майже утричі – показник Польщі (рис. 2).

Громадська активність у нашій країні знаходилася на рівні провідних західноєвропейських країн, не значно поступаючись лише показнику Великобританії. Цей факт свідчив про значний потенціал вітчизняного громадянського суспільства, який ще не до кінця структурований, але вже був готовий до дії. Зрештою, подальший розвиток подій це яскраво продемонстрував. Громадяни України завжди були готові

присвятити значну кількість свого часу громадській діяльності та соціальній активності на безоплатних засадах.

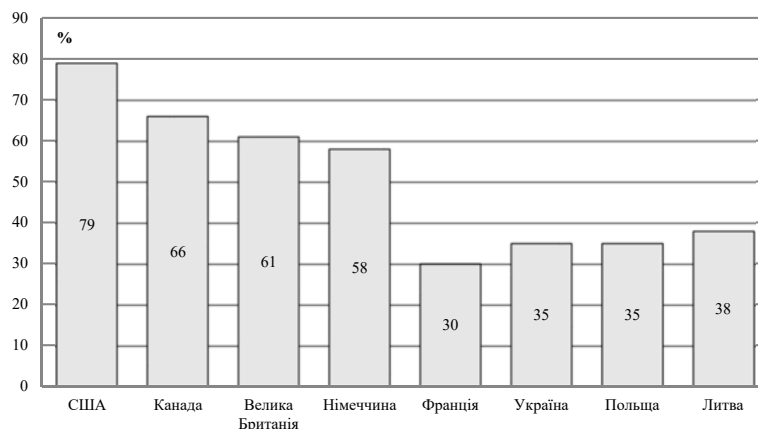

Рисунок 1 – Питома вага населення країни, які готові допомагати ближнім (2013 рік), % (побудовано на основі [26])

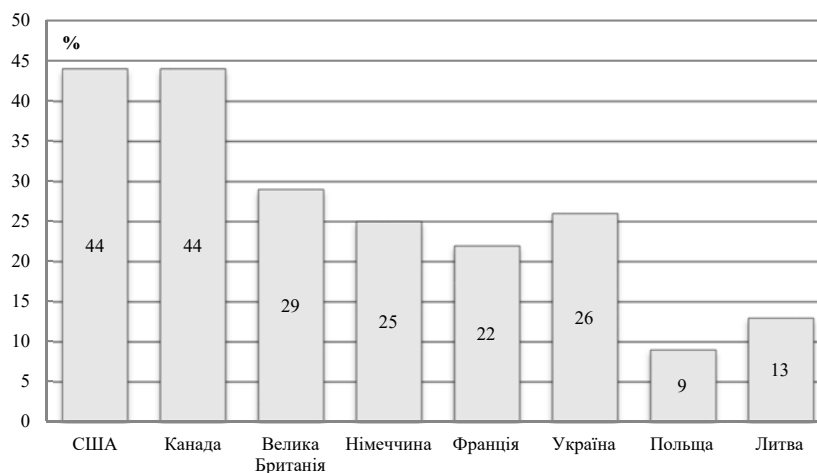

Рисунок 2 – Питома вага часу, присвяченого волонтерській діяльності, в особистому часі громадян у 2013 році, % (побудовано на основі [26])

Упродовж останніх років вітчизняний волонтерський рух дуже стрімко розвивається, заповнюючи собою ніші, в яких державні механізми працюють неефективно або взагалі відсутні. Яскравим прикладом є забезпечення нашої армії у період активної фази військової агресії Росії на сході країни у 2014-2015 роках. У більшості випадків волонтерські організації показують значно вищу ефективність та оперативність у забезпеченні військових підрозділів та добровольчих батальйонів

амуніцією, провізією і медикаментами, аніж державні структури.

Згідно з даними опитування GfK Ukraine, у 2014 році майже чверть українців (23%) мали досвід волонтерства, із них 9% почали займатися цією діяльністю протягом останнього року [3, с. 24]. У 2014 році безумовно основним центром уваги волонтерського руху була російсько-українська війна та Революція Гідності: 70% населення допомагали українській армії та пораненим; 25% – учасникам Майдану; 23% – переселенцям з Криму або з зони бойових дій. У цей період також не залишилися поза увагою людей напрями волонтерської роботи, які притаманні мирному часу: 38% опитаних допомагало людям похилого віку, інвалідам, дітям і т. д.; 28% – продовжили займатися благоустроєм дворів, вулиць, посадкою квітів або дерев, прибиранням сміття; 12% – допомагали бездомним тваринам; 8% – приймали участь у благодійних концертах, виставках і спектаклях. Безумовно останні цифри різко відрізняються від даних про волонтерську діяльність цих опитуваних за попередні 12 місяців. У попередній період вони свою увагу концентрували в основному на: допомозі людям похилого віку, інвалідам, дітям і т. д. (72%); благоустрої дворів, вулиць, посадці квітів або дерев, прибиранні сміття (50%); допомозі бездомним тваринам (26%); участі у благодійних концертах, виставках і спектаклях (23%) [3, с. 25]. Тобто за 2014 рік чисельність волонтерів збільшилися і в мирний час їхня активність може знову бути скерована на вирішення місцевих проблем.

Цікавим для органів місцевого самоврядування повинен бути досвід волонтерських організацій по залученню фінансових ресурсів. Згідно з даними GfK Ukraine, у 2014 році 63% українців стали жертводавцями [3, с. 24]. Це на 14% перевищує показник попереднього періоду. При цьому сума коштів витрачених на благодійність збільшилася на 21,5%. Якщо врахувати, що номінальні доходи населення, згідно з даними Державної служби статистики України, за цей рік зросли лише на 6%, то відзначаємо суттєвий ріст витрат на благодійну діяльність у структурі витрат домогосподарств. Яскравим підтвердженням цих даних є внутрішня статистика найбільш відомої вітчизняної краудфандингової інтернет-платформи «Спільнокошт», яка була наведена на їхньому facebook-профілі 26 травня 2016 року. Свій перший мільйон гривень вони зібрали у січні 2014 року за 400 днів. Така сума грошей була залучена завдяки 4291 добродійцеві, що допомогло успішно реалізувати 21 проект. До кінця 2014 року вдалося залучити ще два мільйони гривень, а в наступному 2015 році на півмільйона гривень більше. За неповних п'ять місяців 2016 року було реалізовано більше 30 успішних краудфандингових проектів та на залучення одного мільйона гривень знадобилося лише 2,5 місяці, а не 1,5 року, як у 2014-му. З початку заснування інтернет-платформи «Спільнокошт» до 2016 р. у фінансуванні проектів прийняло участь 17203 добродійці.

Волонтерська діяльність тісно переплетена з громадською діяльністю, яка, своєю чергою, є одним з наріжних каменів формування ефективно функціонуючого місцевого самоврядування. Саме тому важливим є вивчення суспільної думки про віру мешканців у можливість вирішення головних проблем їх громади та можливу участь населення в різноманітних громадських заходах. Проведене нами в процесі стратегічного планування розвитку міст і селищ опитування їх мешканців у 2007-2014 рр. показали (рис. 3, похибка з ймовірністю 95% не перевищує 3%), що мінімум третина дорослих членів цих громад вірить у можливість вирішення тих проблем, з якими зіткнулося їх місто чи селище. Така віра є необхідною передумовою для того, щоб щось почати робити для покращення життя у своєму населеному пункті.

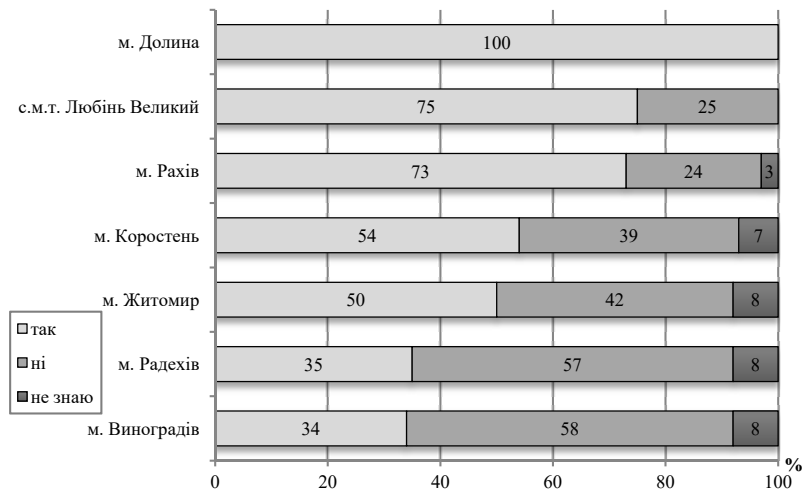

Рисунок 3 – Віра мешканців у можливість вирішення головних проблем їх громади (власні дослідження)

Згідно з даними опитування, проведеного Центром «Соціальний моніторинг» та Українським інститутом соціальних досліджень ім. О. Яременка спільно з відділом моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій Інституту економіки та прогнозування НАН України [3, с. 27], більшість наших громадян готові до активної громадської діяльності. У запропонованому переліку напрямів громадської активності майже всі тісно переплітаються із зоною відповідальності місцевих органів влади, окрім забезпечення правопорядку. Однак, як показано на рис. 4, розподіл думок щодо окремих її видів є доволі неоднозначним.

Результати дослідження яскраво демонструють бажання більшості людей приходити на допомогу нужденним чи власними руками прийняти участь у покращенні благоустрою свого середовища перебування. Однак, коли мова йде про сфери життєдіяльності, які потребують додаткових або спеціальних знань, ентузіазм людей суттєво згасає. Звернемо увагу на бажання опитуваних приймати участь у діяльності органів самоорганізації населення або співвласників багатоквартирних будинків. Близько 40% опитуваних категорично відкидають таку можливість і більше 30% не здатні сформулювати власне бачення. Отже, більше 70% опитаних не хочуть чи не знають як використати існуючі правові інструменти для суттєвого покращення власного середовища перебування. Основною причиною такої ситуації є брак довіри у зацікавлених сторін: влади та громадськості. Він пов'язаний з неефективною імплементацією в життя положень статей 5 та 140 Конституції України про те, що «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ» і «місцеве самоврядування є правом територіальної громади...» самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України».

З одного боку, вітчизняне законодавство не передбачає суворої відповідальності за порушення вище згаданих норм Конституції України для чиновників, а також не стимулює розвиток їх компетенцій, які б сприяли реалізації прямого народовладдя в нашій державі. Крім того, не варто залишати поза увагою чиновницькі стереотипи, які

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

сприймають будь-які громадські ініціативи, як спробу обмежити їх владні повноваження, а не можливість ефективно реалізувати свої посадові обов'язки. З іншого боку, переважна більшість громадян не особливо активно реалізує своє право на пряме народовладдя. Їх поведінка в основному продиктована суспільними стереотипами про нездатність окремої особи чи малої групи людей вплинути на соціально-економічний розвиток своєї громади та споживацьким підходом до суспільних благ.

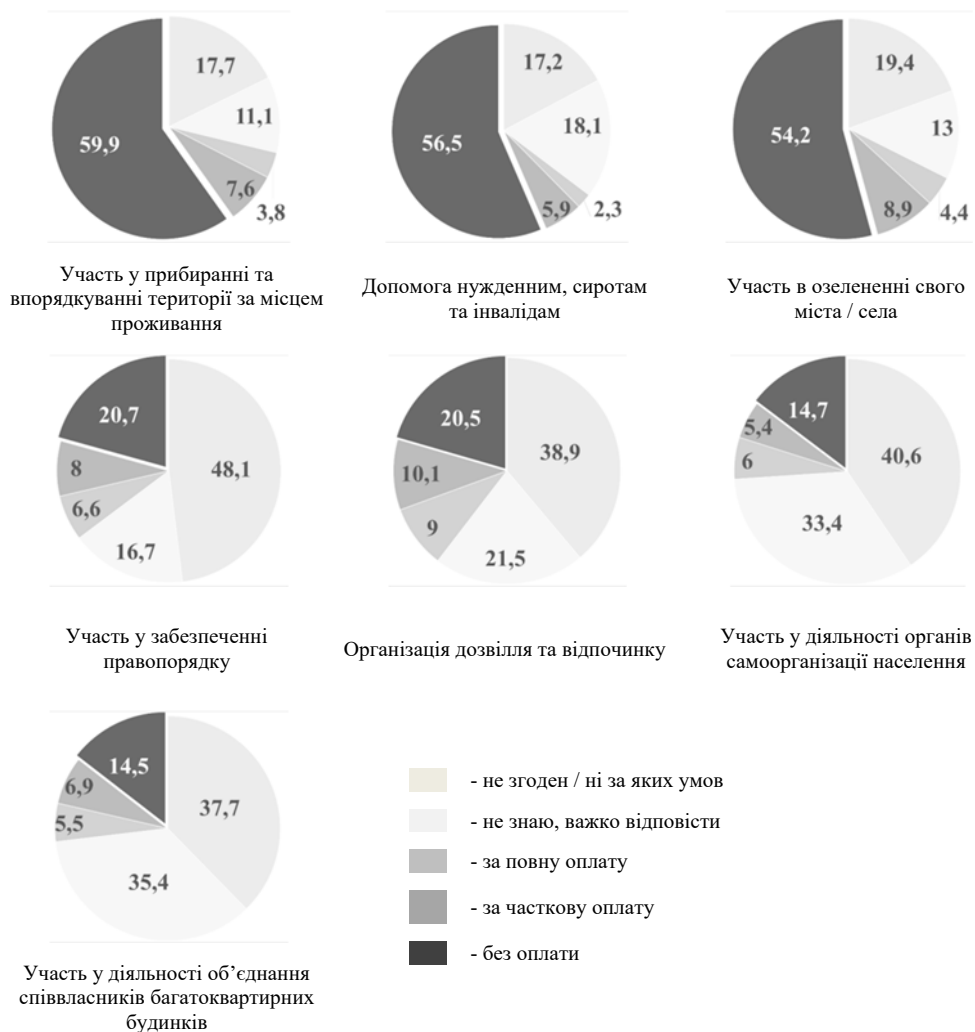

Рисунок 4 – Готовність населення України до окремих видів громадської активності, % (побудовано на основі [3, с. 27])

На нашу думку, одним з дієвих шляхів збільшення рівня довіри між владою та

громадою може бути залучення волонтерського руху до вирішення проблем місцевого самоврядування. Вона базується на соціологічних дослідженнях про сучасний стан довіри до різних суспільних інституцій в Україні. Наприклад, до уваги візьмемо дослідження Київського міжнародного інституту соціології на замовлення газети «Дзеркало тижня», проведеного 6-17 грудня 2014 року. Соціологи попросили респондентів оцінити за 10-бальною шкалою довіру або недовіру до низки вітчизняних громадських інституцій: 1 бал – «зовсім не довіряю», 10 балів – «цілком довіряю» [9]. Результати опитування представлено на рис. 5. Встановлено, що у 2014 році найвищий рівень довіри в українців мали саме волонтери (7,3 бали).

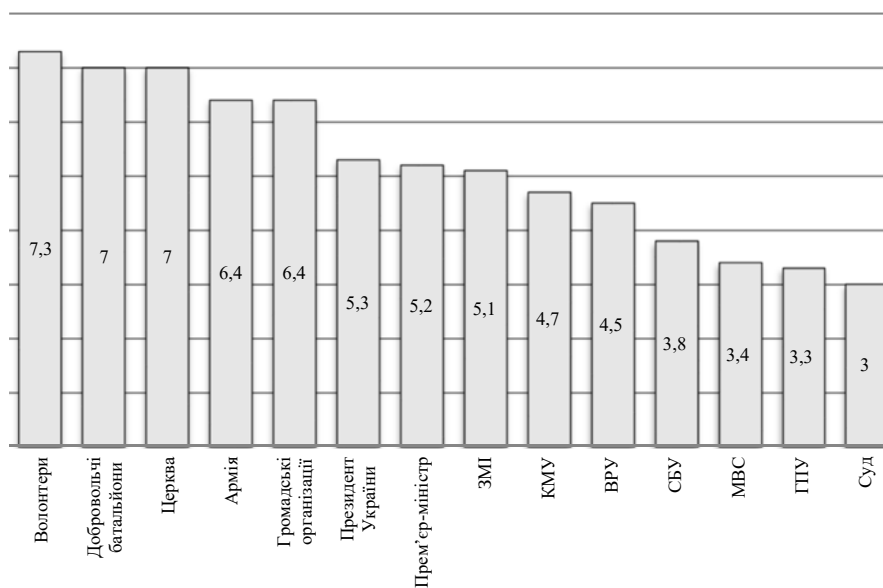

Рисунок 5 – Рівень довіри населення до громадських інституцій в Україні за 10-бальною шкалою (побудовано на основі [9])

Інше соціологічне спостереження про довіру чи недовіру різним суспільним інституціям проведене з 22 по 27 липня 2015 року Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічною службою Центру Разумкова підтверджує результати попереднього дослідження [5]. Беззаперечними лідерами народної довіри продовжують бути волонтери (їм довіряють 67%, не довіряють – 23%, баланс довіри-недовіри становить +44%). Традиційний лідер довіри для мирного часу – церква – втратила в довірі (баланс довіри-недовіри становить +34% і це найнижчий результат за останні 5 років).

Узагальнення результатів соціологічних досліджень дозволило нам виявити дві суспільні тенденції:

- 1) значне зростання довіри до волонтерського руху в Україні за останні два роки на фоні суттєвої дестабілізації економічних, соціальних та безпекових характеристик функціонування держави;
- 2) небажання людей, які готові займатися волонтерською діяльністю, вирішувати

суспільні проблеми, які належать до компетенції місцевих та державних органів влади.

Ці тенденції породжують одне логічне питання, яке потребує попереднього узагальнення. Проблемами безпеки країни в Україні займалися в основному за залишковим принципом. Фінансування, кадрове забезпечення та правове регулювання не сприяло росту боєздатності української армії. Однак, відсутність суспільних звичаїв, стандартів та належних правових норм функціонування в умовах військових дій дозволила незначній частці людей, яка була здатна до самоорганізації на волонтерських засадах за лічені тижні налагодити тилове забезпечення та вплинути на ефективність діяльності військових чиновників. Спільними зусиллями української армії, добровольчих батальйонів та волонтерів вдалося локалізувати військову агресію Росії в межах двох областей та не поширити тенденцію на всю південно-східну частину України. Отже, чому в інших сферах життєдіяльності суспільства не можна досягнути швидких змін, в тому числі за рахунок волонтерської діяльності?

Відповідь на це запитання лежить у площині суспільних звичаїв та стандартів поведінки, сформованих в умовах пострадянської системи управління. Для зміни цієї ситуації необхідно співпрацю між владою та громадою побудувати на зовсім інших принципових засадах. Бачення окремого чиновника чи представницького органу не повинно нав'язуватися суспільству, як право держави на владу. Квінтесенцією успішності роботи державної чи місцевої влади в сучасних умовах повинна стати їх здатність забезпечити ефективне функціонування механізму відбору та реалізації ідей, запропонованих суспільством, які сприяють його розвитку.

Загалом, держава на законодавчому рівні створила прийнятні передумови для безпосередньої участі громадян на волонтерських засадах приймати участь у соціально-економічному розвитку громади. Зокрема, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено п'ять форм участі громадян у місцевому самоврядуванні: місцевий референдум, створення і функціонування органів самоорганізації населення, загальні збори громадян, місцеві ініціативи та громадські слухання. Реалізація перших двох форм участі громадян регламентується окремими державними нормативно-правовими актами, а ефективність функціонування останніх двох – майже цілком залежать від органів місцевого самоврядування. Їх правовий статус на території окремої громади може визначатися її статутом та положеннями, які його розвивають. Правове регулювання питань, пов'язаних з проведенням загальних зборів громадян та впливом їх рішень на життєдіяльність громади відбувається через положення, закладені в Постанові ВРУ «Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні» та статуті територіальної громади чи положеннях, які його розвивають.

Високий рейтинг довіри до волонтерів при їх залученні до роботи органів місцевого самоврядування, комунальних установ, сприятиме збільшенню довіри до місцевої влади і, відповідно, допомагатиме у їх роботі. Крім того, часто волонтери – це кваліфіковані працівники або люди, які щиро прагнуть навчитися та принести користь своїй громаді. Не використовувати цей ресурс у сучасних умовах означає втрачати багато можливостей та погіршувати своє політичне становище у місцевій громаді.

Базуючись на нормах вітчизняного законодавства, нами було сформовано перелік складових механізму залучення волонтерів для забезпечення соціально-економічного розвитку громад (рис. 6).

На рівні територіальних громад може бути безліч способів взаємозв'язку складових механізму залучення волонтерів до соціально-економічного розвитку. Їх побудова

залежатиме від рівня компетентності та бажання (волі) зацікавлених сторін до налагодження продуктивної співпраці. Ефективність цієї співпраці залежатиме від місцевої політичної кон'юнктури, складності соціально-економічних задач, які доведеться вирішувати, від кількості таких задач, чисельності і компетентності зацікавлених груп, що їх відстоюють та бажають домовитися.

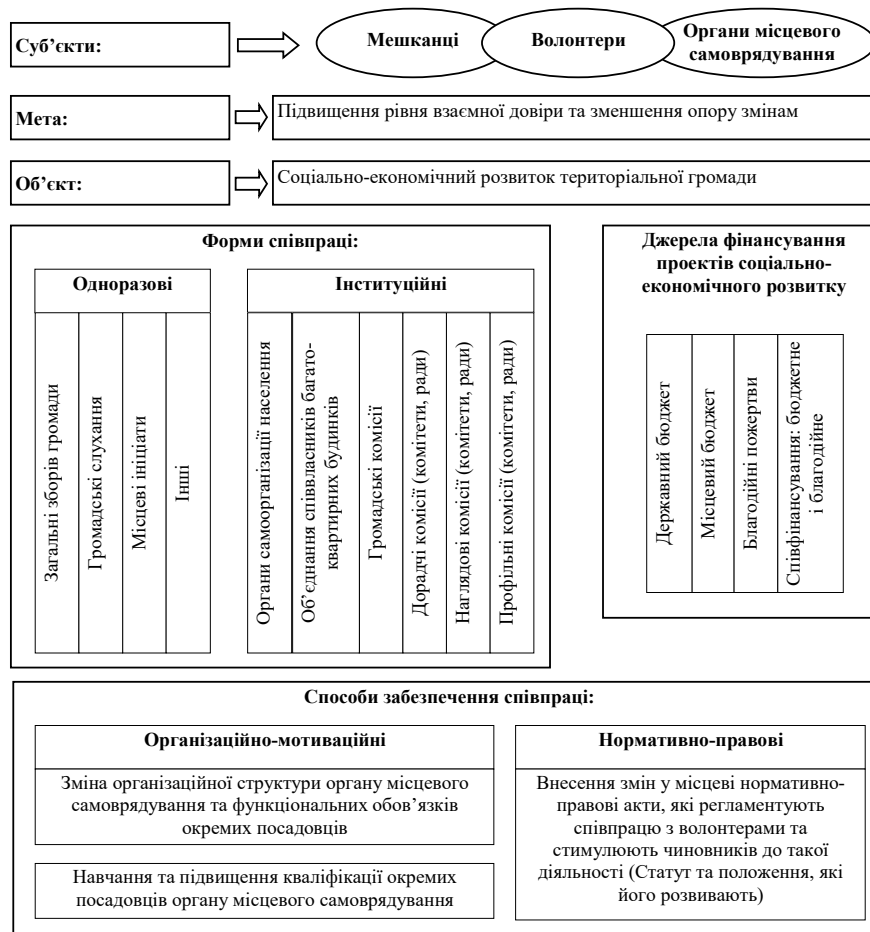

Рисунок 6 – Складові механізми залучення волонтерів для забезпечення соціально-економічного розвитку громади (власна розробка)

Висновки. На основі проведеного дослідження, можна констатувати, що нормативно-правова база волонтерської діяльності в Україні почала формуватися відносно недавно. Проте стрімкий активний розвиток цієї діяльності в останні роки в Україні повинен стимулювати місцеві органи влади шукати власні шляхи залучення цього ресурсу до місцевого розвитку, не чекаючи, поки всі питання участі волонтерів у вирішенні місцевих проблем будуть врегульовані законодавчо.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

Активізація взаємодії органів місцевого самоврядування з волонтерським середовищем на основі механізму їх залучення до забезпечення соціально-економічного розвитку громади сприятиме досягненню наступних результатів:

1. Підвищенню рівня поінформованості громади про дії та плани влади.
2. Формуванню спільного плану заходів з волонтерами, які представляють інтереси громади.
3. Взаємному зменшенню опору реалізації ініціатив влади і громадських активістів-волонтерів.
4. Ефективному перерозподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами самоорганізації населення.

5. Покращенню передумов соціально-економічного розвитку громади.

Підтримка волонтерської діяльності державною владою та органами місцевого самоврядування підсилить сприйняття громадою прийнятих спільно рішень, щодо напрямків розвитку громади, дасть можливість залучити значні інтелектуальні, а також матеріальні ресурси та суттєво збільшить кількість політичних прихильників.

Подальші дослідження будуть націлені на узагальнення практики волонтерської діяльності в Україні щодо підвищення ефективності функціонування органів місцевого самоврядування у сфері місцевого економічного розвитку.

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

2. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. – К. : НІСД, 2015. – 36 с.

3. Зелена книга Української благодійності 2014 [Електронний ресурс]. / К. Соболева-Зоркіна. Асоціація Благодійників України та Громадський простір. – К. : 2015. – 46 с. – Режим доступу: <http://vboabu.org.ua/greenpaper>.

4. Зима О.Г. Особливості волонтерства та його розвиток в Україні / О.Г. Зима, В.О. Підгайна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 48с.

5. Кому більше довіряють українці: владі, громадськості, ЗМІ..? – загальнонаціональне опитування [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва» та соціологічна служба Центру Разумкова. – К. : 2015. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua/ua/polls/2015a/komu-bilshe-doannja.htm>.

6. Крапівіна Г.О. Людські ресурси та їх мотивація в добровольчестві / Г.О. Крапівіна // Вісник Львівського інституту економіки і туризму : зб. наук. статей / М-во освіти і науки України, Львів. ін-т економіки і туризму. – Львів : ЛІЕТ, 2010. – № 5. – 328 с. – С. 117-123.

7. Крапівіна Г.О. Світовий волонтерський рух: стан і статус / Г.О. Крапівіна // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 1(21). – С. 73-76.

8. Крапівіна Г.О. Кластеризація на ринку праці волонтерства / Г.О. Крапівіна // Бізнес Інформ. – 2012. – № 4. – С. 157-161.

9. Песня о Родине. Слова народные. [Електронний ресурс]/ Київський міжнародний інститут соціології. – К. : 2015. – Режим доступу: <http://opros2014.zn.ua/main>.

10. Президент представив нового голову Луганської обласної державної адміністрації Георгія Туку [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Президента України. – К.: 2015. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-predstaviv-novogo-golovu-luganskoji-oblasnoyi-derz-35693>.

11. При ЛОДА працюватиме Координаційна рада з питань волонтерської діяльності [Електронний ресурс] / Львівська обласна державна адміністрація. – Львів: 2015. – Режим доступу: <http://www.loda.gov.ua/news?id=15519>.

12. Тохтарова І.М. Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського

суспільства як сфери соціальних відносин [Електронний ресурс] / І.М. Тохтарова // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – Херсон : Херсонський національний технічний університет, 2014. – № 2. – Режим доступу: [http://el-zbirn-
du.at.ua/2014_2/5.pdf](http://el-zbirn-
du.at.ua/2014_2/5.pdf).

13. Чухрай М. Інституціоналізація волонтерського руху в Україні: реалії та перспективи / М. Чухрай // Соціологічні студії. – 2013. – № 1. – С. 104-108. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/socst_2013_1_22.pdf.

14. Banks S. Managing community practice: principles, policies and programmes / Sarah Banks, Hugh Butcher, Andrew Orton, Jim Robertson. – Bristol: Policy Press, 2013. – 211 p.

15. Bezjak S. Learning active citizenship through volunteering in compulsory basic education in Slovenia / Simona Bezjak, Eva Klemenčič // TRADITIONES. – 2014. – Vol. 43(3). – P. 51-65.

16. Hart R. A. Children's Participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care / Roger A. Hart. – Abingdon : Routledge, 2013. – 220 p.

17. Healy M.G. The impact of service-learning on voluntary and community organizations in the West of Ireland / Mark Gerard Healy, Michael Rowan, Lorraine McIlrath // AISHE-J. – 2014. – Vol. 6, №1. – Режим доступу: <http://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/154>.

18. Holdsworth C. Volunteering, choice and control: a case study of higher education student volunteering / Clare Holdsworth, Georgina Brewis // Journal of Youth Studies. – 2014. – Vol. 17, Issue 2. – P. 204-219.

19. Horita F.E.A. An Approach to Support Decision-Making in Disaster Management based on Volunteer Geographic Information (VGI) and Spatial Decision Support Systems (SDSS) [Електронний ресурс] / Flávio E.A. Horita, João P. de Albuquerque // Proceedings of the 10th International ISCRAM Conference – Baden-Baden, Germany, May 2013. – P. 301-306. – Режим доступу: <http://www.researchgate.net/publication/236838364>.

20. Lim Ch. Doing good when times are bad: volunteering behaviour in economic hard times / Chaeyoon Lim, James Laurence // The British Journal of Sociology. – 2015. – Vo. 66, Issue 2. – P. 319-344.

21. Mempel-Śnieżyk A. Organizacje pozarządowe i społeczności lokalne, a skuteczne działanie dla rozwoju lokalnego / Anna Mempel-Śnieżyk // Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica. – 2013. – Nr. 289. – S. 89-103.

22. Percy-Smith B. Exploring the role of children and young people as agents of change in sustainable community development / Barry Percy-Smith, Danny Burns // Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability. – 2013. – Vol. 18, No. 3. – P. 323-339.

23. Schulz T. Volunteer Organizations: Odds or Obstacle for Small Business Formation in Rural Areas? Evidence from Swiss Municipalities / Tobias Schulz, Daniel Baumgartner // Regional Studies. – 2013. – Vol. 47, Issue 4. – P. 597-612.

24. Vidaček-Hainš V. The usage of information and communication technology in promoting the concept of volunteering / Vidaček-Hainš Violeta, Bushati Jozef, Bencek Alenka // International Journal of Ecosystems and Ecology Sciences. – 2014. – Vol. 4/3. – P. 499-504.

25. Wojcińska M. Korzystanie ze świadczeń wolontariuszy przez przedsiębiorstwa społeczne w Polsce / Maria Wojcińska // Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka. – 2014. – Nr3. – S. 43-53.

26. World giving index 2014 A global view of giving trends. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2014_report_1555_awebfinal.pdf.

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» [The Law of Ukraine «About voluntary activities»]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua). Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> [in Ukrainian].

2. *Volonterskyi rukh: svitovy dosvid ta ukraiński hromadianski praktyky [The volunteer movement: world experience and Ukrainian civil practice analytical report]*. (2015). Kyiv: NISD [in Ukrainian].

3. Soboleva-Zorkina, K. (Eds.). (2015). *Zelena knyha Ukrainської blahodiinosti 2014 [The Green Book Ukrainian philanthropy 2014]*. Kyiv: N. p. Retrieved from <http://vboabu.org.ua/greenpaper> [in Ukrainian].

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

4. Zyma, O.H., & Pidhaina, V.O. (2011). *Osoblyvosti volonterstva ta yoho rozvytok v Ukraini* [Features of volunteering and its development in Ukraine]. Kharkiv: Vyd. KhNEU [in Ukrainian].
5. Komu bilshe doviriaut ukrainci: vladi, hromadskosti, ZMI..? – zahalnonatsionalne opytuvannia [Who Ukrainian trust more: the government, the public, media ..? – A national survey]. (2015). *dif.org.ua*. Retrieved from <http://www.dif.org.ua/ua/polls/2015a/komu-bilshe-doannja.htm> [in Ukrainian].
6. Krapivina, H.O. (2010). Liudski resursy ta yikh motyvatsiia v dobrovolchestvi [Human resources and their motivation in volunteering]. *Visnyk Lvivskoho instytutu ekonomiky i turyzmu – Bulletin of the Lviv Institute of Economics and Tourism*, 5, 117-123 [in Ukrainian].
7. Krapivina, H.O. (2012a). Svitovyi volonterskyi rukh: stan i status [The World volunteer movement: state and status]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Journal of Economic Sciences of Ukraine*, 1, 73-76 [in Ukrainian].
8. Krapivina, H.O. (2012b). Klasteryzatsiia na rynku pratsi volonterstva [Clustering of the labor market Volunteering]. *Biznes Inform – Business Inform*, 4, 157-161 [in Ukrainian].
9. Piesnia o Rodinie. Slova narodnyie [Song about the Motherland. The folk words]. (2015). *zn.ua*. Retrieved from <http://opros2014.zn.ua/main> [in Russian].
10. Prezydent predstaviv novoho holovu Luhanskoï oblasnoï derzhavnoï administratsii Heorhiia Tuku [The President introduced the new head of the Luhansk Regional State Administration of George Tuka]. (2015). *president.gov.ua*. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/news/prezydent-predstaviv-novogo-golovu-luganskoyi-oblasnoyi-derz-35693> [in Ukrainian].
11. Pry LODA pratsiuvatyme Koordynatsiina rada z pytan volonterskoï diialnosti [In LRSA will run Coordination Council on volunteering]. (2015). *loda.gov.ua*. Retrieved from <http://www.loda.gov.ua/news?id=15519> [in Ukrainian].
12. Tokhtarova, I.M. (2014). Volonterskyi rukh v Ukraini: shliakh do rozvytku hromadianskoho suspilstva yak sfery sotsialnykh vidnosyn [The volunteer movement in Ukraine: the way to the development of civil society as the sphere of social relations]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia – The theory and practice of public administration and local government*, 2. Retrieved from http://el-zbirn-du.at.ua/2014_2/5.pdf [in Ukrainian].
13. Chukhrai, M. (2013). Instytutsionalizatsiia volonterskoho rukhu v Ukraini: realii ta perspektyvy [The institutionalization of volunteering in Ukraine: realities and prospects]. *Sotsiologichni studii – The sociological studios*, 1, 104-108. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/socst_2013_1_22.pdf [in Ukrainian].
14. Banks, S., Butcher, H., Orton, A., & Robertson, J. (2013). *Managing community practice: principles, policies and programmes*. Bristol: Policy Press [in English].
15. Bezjak, S., & Klemencic, E. (2014). Learning active citizenship through volunteering in compulsory basic education in Slovenia. *Traditiones – Traditions*, 43 (3), 51-65 [in English].
16. Hart, R.A. (2013). *Children's Participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. Abingdon: Routledge [in English].
17. Healy, M.G., Rowan, M., & McIlrath, L. (2014). The impact of service-learning on voluntary and community organizations in the West of Ireland / Mark Gerard Healy. *AISHE-J*, Vol. 6, 1, no pages Retrieved from <http://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/154> [in English].
18. Holdsworth, C., & Brewis, G. (2014). Volunteering, choice and control: a case study of higher education student volunteering. *Journal of Youth Studies*, Vol. 17, 2, 204-219 [in English].
19. Horita, F., & Albuquerque, J. (2013). An Approach to Support Decision-Making in Disaster Management based on Volunteer Geographic Information (VGI) and Spatial Decision Support Systems (SDSS). *Proceedings of the 10th International ISCRAM Conference*. (pp. 301-306). Retrieved from <http://www.researchgate.net/publication/236838364> [in English].
20. Lim, Ch., & Laurence, J. (2015). Doing good when times are bad: volunteering behaviour in economic hard times. *The British Journal of Sociology*, Vol. 66, 2, 319-344 [in English].
21. Mempel-Sniezyk, A. (2013). Organizacje pozarządowe i społeczności lokalne, a skuteczne działanie dla rozwoju lokalnego [Non-governmental organizations and local communities, and effective action to develop local]. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica*, 289, 89-103 [in Polish].

22. Percy-Smith, B., & Burns, D. (2013). Exploring the role of children and young people as agents of change in sustainable community development. *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability*, Vol. 18, 3, 323-339 [in English].

23. Schulz, T., & Baumgartner, D. (2013). Volunteer Organizations: Odds or Obstacle for Small Business Formation in Rural Areas? Evidence from Swiss Municipalities. *Regional Studies*, Vol. 47, 4, 597-612 [in English].

24. Vidacek-Hains, V., Bushati J., & Bencek A. (2014) The usage of information and communication technology in promoting the concept of volunteering. *International Journal of Ecosystems and Ecology Sciences*, Vol. 4/3, 499-504 [in English].

25. Wojcinska, M. (2014). Korzystanie ze świadczeń wolontariuszy przez przedsiębiorstwa społeczne w Polsce [Using the services of volunteers by social enterprises in Poland]. *Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka – Enterprise in modern economy – theory and practice*, 3, 43-53 [in Polish].

26. World giving index 2014 A global view of giving trends. (2015). *cafonline.org* Retrieved from https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2014_report_1555awebfinal.pdf [in English].

О.И. Карый, д-р экон. наук, доцент, заведующий кафедрой менеджмента организаций, Национальный университет «Львовская политехника» (г. Львов, Украина);

Я.В. Панас, ст. преподаватель кафедры менеджмента персонала и администрирования, Национальный университет «Львовская политехника» (г. Львов, Украина)

Предпосылки привлечения волонтеров к социально-экономическому развитию громад

В статье исследовано волонтерское движение как элемент повышения эффективности функционирования местного самоуправления. Осуществлена сравнительная оценка уровня развития волонтерства в Украине и отдельных странах Европы и Северной Америки. Проанализированы изменения в отношении граждан Украины к волонтерской деятельности за последние годы. Определены составляющие элементы механизма привлечения волонтеров для обеспечения социально-экономического развития общества.

Ключевые слова: волонтер, волонтерская деятельность, органы местного самоуправления, местное развитие, волонтерское движение.

O.I. Karyu, Doctor of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Management of Organizations, Lviv Polytechnic National University (Lviv, Ukraine);

Ya.V. Panas, Senior Lecturer the Department of Human Resource Management and Administration, Lviv Polytechnic National University (Lviv, Ukraine)

Preconditions for volunteers' participation in social and economic development of communities

The aim of the article. The aim of the article is the research of volunteerism as a resource for improving the efficiency of local government functioning.

The results of the analysis. To improve the welfare of the community, local authorities often lack not only resources, but time to implement all intentions. On the other hand, the needs of community are quite diverse and there is not possibility to envisage all their possible variants. This situation is a significant barrier to improving of population welfare, its satisfaction of the environment. One solution to this problem is the use of volunteerism to implement plans of local authorities and civil society initiatives.

Social activity in our country is at the level of leading West European countries, not far behind only the index of Great Britain. This fact testifies to the great potential of domestic civil society, which is still not fully structured, but is already ready for action.

Studies have shown that more than half of Ukrainian ready free of charge to engage in cleaning and organizing the territory of the community, help the needy orphans and disabled, as well as participate in planting of greenery of the settlement. The most controversial Ukrainians relate to their participation in law enforcement. Almost half of them do not agree to participate in it under any circumstances.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

Instead fifth of the Ukrainian society is ready to engage in such activities even free of charge. Approximately the same part of Ukrainians is ready free of charge to organize leisure and rest for others. About three-quarters of the population of Ukraine are categorically opposed or undecided about their participation in the activities of local self-governments, as well as associations of owners of joint apartment houses (condominiums). Citizens of Ukraine are ready and participate actively in solving national and social problems, but do not want to solve local problems as volunteers, not willing to take responsibility for solving their own municipal problems.

A survey of residents of towns and villages, which was conducted by the authors in the strategic planning of cities and towns, found that in 2007-2014 years at least one third of the adult members of the community believe in own possibility for solving the problems of cities.

In such a situation, local authorities should learn to establish effective cooperation with volunteers' formal and informal organizations to create mechanisms that would help to attract volunteers into the process of solving social and technical problems, implementation of local development programs. The high rating of trust in volunteers during their participation in the work of local self-governments, public communal institutions will increase confidence in the local authorities and therefore assist in their work.

Conclusions and directions of further researches. On the basis of the undertaken study, it is possible to conclude that the regulatory framework volunteering in Ukraine began to be formed relatively recently. However, the rapid development of this activity in recent years in Ukraine should encourage local authorities to look for their own ways to attract this resource to local development, not waiting until all issues of the participation of volunteers in solving local problems will be well-regulated legislatively.

The paper identified a number of preconditions (positive experience of volunteerism at the national and local levels; willingness of population of Ukraine to carry on volunteer activity even in the terms of worsening of their material position; positive attitude of the society toward participating of volunteers in making decision in relation to optimization of government authorities' activities in different spheres; real necessity to take responsibility for the problems solving of own community) that encourage the intensification of the participation of volunteers in supporting social and economic development of local communities. The author vision of components of mechanism of volunteers' attraction for providing of the social and economic development is offered.

Keywords: volunteer, volunteering, local authorities, local development, volunteer motion.

Отримано 01.02.2016 р.